

Kozma Andor ébresztése

Kozma Andor költő, író, publicista, akadémikus (1861–1933) a nagy hagyományokra visszatekintő, kiváló személyiségeket felmutató leveldi Kozma-család sarja. Édesapja, Kozma Sándor a kiegyezés utáni első királyi főügyész, a magyar ügyészi szervezet megteremtője. Andor a pápai református kollégiumban, a felsőlövői német gimnáziumban és a budapesti evangélikus gimnáziumban tanult, majd jogi doktori oklevelet szerzett. Polgári foglalkozására nézve az Első Magyar Általános Biztosító Társaság tisztviselője, majd főtitkára volt, 1910–1918 között pedig Tisza-párti parlamenti képviselő.

Gyermekekortól verselt, már 17 éves korától szívesen közölték költeményeit a kor újságjai. Rendkívül termékeny szerző volt, életművének nagyobb része csak különböző folyóiratokban jelent meg, máig nincs összegyűjtve. Bár az irodalomtörténet a konzervatív népnemzeti költőiskola képviselői közé sorolja, széles körű európai műveltsége, ragyogó humora, szatirikus érzéke, versművészete, a legjobb értelemben vett szabadelvű gondolkodása, szociális érzékenysége megkülönbözteti őt tőlük. Elismerte és támogatta Ady Endrét, és őt is nagyra becsülték olyan nagy „nyugatos” írók is, mint Móricz Zsigmond vagy Kosztolányi Dezső. Utóbbi szerint „tündöklőbb, változatosabb rímelőnk alig van nála”, s verseiben „romlatlan magyar nyelvünk kánona van megőrizve”.

Írt szatírákat, drámai költeményeket, verses epikai műveket, útirajzokat, novellákat, drámákat, tudományos értekezéseket, lefordította Goethe *Faustját* és kötetnyi német és angol verset. A két háború között iskolai tananyag volt, emblematiszus költeményét, az 1848–49-es szabadságharcnak allegorikus formában emléket állító *A karthagói harangokat* kötelező memoriterként tanulták a diákok.

Az 1948 utáni kommunista kultúrpolitika világnézeti, politikai okokból tilalmi listára tette, műveit többé nem adták ki, bár a Kádár-korszakban antológiákban szórványosan megjelenhettek egyes versei, és a Magyar Rádió is többször foglalkozott munkásságával. A rendszerváltás után, születésének 150. évfordulójára kiadták hagyatékban maradt önéletrajzát, mely a rádió műsorán is szerepelt, és Erdélyben megjelentették *Honfoglalás* című múltidéző elbeszélő költeményét.

Több irodalmi műfajban is maradandót alkotott. Koboz néven jegyzett heti verses közéleti krónikáival – több százat írt ezekből – új műfajt teremtett. Szellemes, szatirikus tárcáiban közéleti kérdések mellett gyakran foglalkozott budapesti témákkal. Kötetnyi szép verse szól a magyar fővárosról.

Válogatásunkban ízelítőt adunk költői életművéből, a szatírákból, szimfóniákból és rapszodiákból, és Merényi Oszkár 1941-es monográfiájának függelékében a hagyatékából közreadott verseiből. A magyar közönség évtizedek óta először találkozhat ismét a Kosztolányi által egyik legszebb versének tartott, 1919 januárjában írott *Haláltánc* című költeményével, amely a magyar összeomlást ábrázolja páratlan képzelőerővel, vagy olyan, alig ismert nagy versével, mint a trianoni tragédiát megjósoló *A Táltos álma* és az 1920-ban írott *Győztesek*.

T. Kovács Péter